- -
Valdības Vēstnesis: 30.06.1922., Nr. 141
- -

Latvijas Satversmes Sapulces
1922. g. 15. februara kopsēdē
pieņemtā

Latvijas Republikas Satversme.

Latvijas tauta savā brīvi vēlētā Satversmes Sapulcē ir nolēmusi sev šādu valsts Satversmi:

1. nodaļa.
Vispārējie noteikumi.

1. Latvija ir neatkarīga demokratiska republika.

2. Latvijas valsts suverenā vara pieder Latvijas tautai.

3. Latvijas valsts teritoriju starptautiskos līgumos noteiktās robežās sastāda Vidzeme, Latgale, Kurzeme un Zemgale.

4. Latvijas valsts karogs ir sarkans ar baltu švītru.

2. nodaļa.
Saeima.

5. Saeima sastāv no simts tautas priekšstāvjiem.

6. Saeimu ievēlē vispārīgās, vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionelās vēlēšanās.

7. Sadalot Latviju atsevišķos vēlēšanu apgabalos, Saeimas deputatu skaits, kuŗš ievēlams katrā vēlēšanu apgabalā, noteicams proporcioneli katra apgabala vēlētāju skaitam.

8. Vēlēšanu tiesības ir abu dzimumu pilntiesīgiem Latvijas pilsoņiem, kuŗi vēlēšanu pirmā dienā ir vecāki par divdesmit vienu gadu.

9. Saeimā var ievēlēt katru pilntiesīgu Latvijas pilsoni, kuŗš vēlēšanu pirmā dienā ir vecāks par divdesmit vienu gadu.

10. Saeimu ievēlē uz trim gadiem.

11. Saeimas vēlēšanas izdaramas oktobra mēneša pirmajā svētdienā un sestdienā pirms tās.

12. Jaunievēlētā Saeima sanāk uz pirmo sēdi novembra mēneša pirmajā otrdienā, kad ari izbeidzas iepriekšējās Saeimas pilnvaras.

13. Ja Saeimas vēlēšanas Saeimas atlaišanas gadījumos notiek citā gada laikā, tad šāda Saeima sanāk ne vēlāk kā vienu mēnesi pēc tās ievēlēšanas un tās pilnvaras izbeidzas pēc

diviem gadiem nākošā novembra mēneša pirmā otrdienā ar jaunievēlētās Saeimas sanākšanu.

14. Vēlētāji nevar atsaukt atsevišķus Saeimas locekļus.

15. Saeima savas sēdes notur Rīgā un tikai ārkārtīgu apstākļu dēļ ta var sanākt citā vietā.

16. Saeima ievēlē savu prezidiju, kuŗš sastāv no priekšsēdētāja, viņa diviem biedriem un sekretariem. Saeimas prezidijs darbojas nepārtraukti pa visu Saeimas pilnvaru laiku.

17. Jaunievēlētās Saeimas pirmo sēdi atklāj iepriekšējās Saeimas priekšsēdētājs vai prezidija uzdevumā cits prezidija loceklis.

18. Saeima pati pārbauda savu locekļu pilnvaras.

19. Saeimas prezidijs sasauc Saeimas sesijas un nosaka kārtējas vai ārkārtējas sēdes.

20. Saeimas prezidijam ir jāsasauc Saeimas sēde, ja to prasa Valsts Prezidents, ministru prezidents, vai ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu.

21. Iekšējas darbības un kārtības noteikšanai Saeima izstrādā sev kārtības rulli.

22. Saeimas sēdes ir atklātas. Desmit Saeimas locekļiem, Valsts Prezidentam, ministru prezidentam vai ministrim pieprasot, Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu klātesošo deputatu balsu vairākumu var nolemt noturēt aizklātu sēdi.

23. Saeimas sēdes var notikt, ja tanīs piedalās vismaz puse Saeimas locekļu.

24. Saeima, izņemot Satversmē sevišķi paredzētos gadījumos, taisa savus lēmumus ar klātesošo deputatu absolūtu balsu vairākumu.

25. Saeima izvēlē komisijas, noteic to locekļu skaitu un uzdevumus. Komisijām ir tiesība pieprasīt savai darbībai vajadzīgās ziņas un paskaidrojumus no atsevišķiem ministriem un pašvaldības iestādēm, kā arī uzaicināt savās sēdēs dot paskaidrojumus attiecīgo ministriju un pašvaldības iestāžu atbildīgos priekšstāvjus. Komisijas var darboties arī starp sesijām.

26. Saeimai jāieceļ noteiktiem gadījumiem parlamentariskas izmeklēšanas komisijas, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu.

27. Saeimai ir tiesība iesniegt ministru prezidentam vai atsevišķam ministrim pieprasījumus un jautājumus, uz kuŗiem ir jāatbild viņiem vai viņu pilnvarotai atbildīgai valsts amata personai. Ministru prezidentam vai ministrim uz Saeimas vai tās komisiju pieprasījumu jāceļ tām priekšā attiecīgi dokumenti un aktis.

28. Saeimas locekli ne par balsošanu, ne par amatu izpildot izteiktām domām nevar saukt pie atbildības ne tiesas, ne administratīvā, ne disciplinārā ceļā. Saeimas locekli var saukt pie tiesas atbildības, ja viņš, kaut arī amatu izpildot, izplata: 1) godu aizskarošas ziņas, zinādams, ka tās nepatiesas, vai 2) godu aizkarošas ziņas par privatu vai ģimenes dzīvi.

29. Saeimas locekli nevar apcietināt, izdarīt pie viņa kratīšanas, ne citādi aprobežot viņa personas brīvību, ja tam nepiekrīt Saeima. Saeimas locekli var apcietinat, ja to notver pie paša nozieguma pastrādāšanas. Par katru Saeimas locekļa apcietināšanu divdesmit četru stundu laikā jāpaziņo Saeimas prezidijam, kuŗš to ceļ priekšā nākošā Saeimas sēdē izlemšanai par Saeimas locekļa paturēšanu apcietinājumā vai par viņa atsvabināšanu. Laikā starp sesijām, līdz sesijas atklāšanai, par Saeimas locekļa paturēšanu apcietinājumā lemj Saeimas prezidijs.

30. Par noziedzīgu nodarījumu nevar uzsākt pret Saeimas locekli tiesas vai administrativu vajāšanu bez Saeimas piekrišanas.

31. Saeimas loceklim ir tiesība atteikties no liecības došanas: 1) par personām, kuŗas viņam kā tautas priekšstāvim uzticējušas kādus faktus vai ziņas; 2) par personām, kuŗām viņš, izpildot savus tautas priekšstāvja pienākumus, uzticējis kādus faktus vai ziņas; 3) par pašiem šiem faktiem un ziņām.

32. Saeimas loceklis nevar pats, ne arī uz citas personas vārdu saņemt no valsts pasūtījumus un koncesijas. Šī panta nosacījumi attiecas uz ministriem, ja arī viņi nav Saeimas locekli.

33. Saeimas locekļi saņem atalgojumu no valsts līdzekļiem.

34. Par Saeimas un komisiju sēžu atreferejumiem, ja tie saskan ar patiesību, nevienu nevar saukt pie atbildības. Par Saeimas un komisiju slēgtām sēdēm var sniegt ziņas tikai ar Saeimas vai komisijas prezidija atļauju.

3. nodaļa.
Valsts Prezidents.

35. Valsts Prezidentu ievēlē Saeima uz 3 gadiem.

36. Valsts Prezidentu ievēlē aizklāti balsojot ar ne mazāk kā 51 Saeimas locekļu balsu vairākumu.

37. Par Valsts Prezidentu nevar ievēlēt personu, kuŗa nav pilnus četrdesmit gadus veca.

38. Valsts Prezidenta amats nav savienojams ar citu amatu. Ja par Valsts Prezidentu ievelētā persona ir Saeimas loceklis, tad viņam jānoliek Saeimas locekļa pilnvaras.

39. Viena un tā pati persona nevar būt par Valsts Prezidentu ilgāk kā sešus gadus no vietas.

40. Tuvākā Saeimas sēdē pēc ievēlēšanas Valsts Prezidents, uzņemoties amata pienākumus, dod šādu svinīgu solījumu: „Es zvēru, ka viss mans darbs būs veltīts Latvijas tautas labumam. Es darīšu visu, kas stāvēs manos spēkos, lai sekmētu Latvijas valsts un tās iedzīvotāju labklājību. Es turēšu svētus un ievērošu Latvijas Satversmi un valsts likumus. Pret visiem es izturēšos taisni un savus pienākumus izpildīšu pēc labākās apziņas.”

41. Valsts Prezidents reprezentē valsti starptautiski, ieceļ Latvijas, kā ari pieņem citu valstu diplomātiskos priekšstāvjus. Viņš izpilda Saeimas lēmumus par starptautisku līgumu ratificešanu.

42. Valsts Prezidents ir valsts bruņotā spēka augstākais vadonis. Kaŗa laikam viņš ieceļ virspavēlnieku.

43. Valsts Prezidents uz Saeimas lēmuma pamata pasludina kaŗu.

44. Valsts Prezidentam ir tiesība spert nepieciešamos militarās aizsardzības soļus, ja kāda cita valsts Latvijai pieteikusi kaŗu vaj ienaidnieks uzbrūk Latvijas robežām. Līdz ar to Valsts Prezidents nekavējoties sasauc Saeimu, kuŗa lemj par kaŗa pasludināšanu un uzsākšanu.

45. Valsts Prezidentam ir tiesība apžēlot noziedzniekus, par kuŗiem tiesas spriedums stājies likumīgā spēkā. Šīs apžēlošanas tiesības neattiecas uz gadījumiem, kuŗiem likums paredz citu apžēlošanas kārtību. Amnestiju dod Saeima.

46. Valsts Prezidentam ir tiesība sasaukt un vadīt ārkārtīgas ministru kabineta sēdes, noteicot tām dienas kārtību.

47. Valsts Prezidentam ir likuma ierosināšanas tiesība.

48. Valsts Prezidentam ir tiesība ierosināt Saeimas atlaišanu. Pēc tam izdarāma tautas nobalsošana. Ja tautas nobalsošanā vairāk nekā puse balsotāju izsakas par Saeimas atlaišanu, tad Saeima uzskatama par atlaistu un izsludināmas jaunas vēlēšanas, kuŗām jānotiek ne vēlāk kā divus mēnešus pēc Saeimas atlaišanas.

49. Ja Saeima ir atlaista, tad Saeimas locekļu pilnvaras tomēr paliek spēkā līdz jaunievēlējamās Saeimas sanākšanai, bet līdzšinējā Saeima var sanākt uz sēdēm tikai tad, ja Valsts Prezidents to sasauc. Šādām Saeimas sēdēm dienas kārtību noteic Valsts Prezidents.

50. Ja tautas nobalsošanā vairāk nekā puse no nodotām balsīm izsakas pret Saeimas atlaišanu, tad Valsts Prezidents uzskatāms par atlaistu un Saeima ievēl jaunu Valsts Prezidentu uz atlaistā Prezidenta atlikušo pilnvaru laiku.

51. Uz ne mazāk kā puses visu Saeimas locekļu priekšlikumu, Saeima slēgtā sēdē ar ne mazāk kā divu trešdaļu visu Saeimas locekļu balsu vairākumu, var nolemt atlaist Valsts Prezidentu. Pēc šāda lēmuma Saeima nekavējoši ievēl jaunu Valsts Prezidentu.

52. Ja Valsts Prezidents atsakas no amata, nomirst vai tiek atsaukts pirms viņa amata laiks izbeidzies, Valsts Prezidenta vietu izpilda Saeimas priekšsēdētājs, kamēr Saeima ievel jaunu Valsts Prezidentu. Tāpat Saeimas priekšsēdētājs izpilda Valsts Prezidenta vietu, ja pēdējais atrodas ārpus valsts robežas vai citadi aizkavēts izpildīt savu amatu.

53. Valsts Prezidents par savu darbību politisku atbildību nenes. Visiem Valsts Prezidenta rīkojumiem jābūt līdzparakstītiem no ministru prezidenta vai attiecīgā ministra, kuŗi līdz ar to uzņemas visu atbildību par šiem rīkojumiem, izņemot četrdesmit astotā un piecdesmit sestā pantos paredzētos gadījumus.

54. Valsts Prezidentu var saukt pie kriminalas atbildības, ja tam piekrīt Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu.

4. nodaļa.

Ministru kabinets.

55. Ministru kabinets sastāv no ministru prezidenta un viņa aicinātiem ministriem.

56. Ministru kabinetu sastāda persona, kuŗu uz to aicina Valsts Prezidents.

57. Ministriju skaitu un to darbības apjomu, kā ari valsts iestāžu savstarpīgas attiecības nosaka likums.

58. Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes.

59. Ministru prezidentam un ministriem viņu amatu izpildīšanai ir nepieciešama Saeimas uzticība un viņi par savu darbību ir atbildīgi Saeimas priekšā. Ja Saeima izteic neuzticību ministru prezidentam, tad jāatkāpjas visam kabinetam. Ja neuzticība izteikta atsevišķam ministrim, tad tam jāatkāpjas un viņa vietā ministru prezidentam jāaicina cita persona.

60. Ministru kabineta sēdes vada ministru prezidents un viņa prombūšanas laikā tas ministrs, kuŗu viņš uz to ir pilnvarojis.

61. Ministru kabinets apspriež visus atsevišķu ministriju izstrādātos likumprojektus un jautājumus, kuŗi attiecas uz vairāku ministriju darbību, kā ari atsevišķu kabineta locekļu ierosinātus valsts politikas jautājumus.

62. Ja valsti apdraud ārējais ienaidnieks, vai ja valstī vai tās daļā ir izcēlies vai draud izcelties iekšējs nemiers, kuŗš apdraud pastāvošo valsts iekārtu, tad ministru kabinetam ir tiesība izsludināt izņēmuma stāvokli, par to divdesmit četru stundu laikā paziņojot Saeimas prezidijam, kuŗam šāds ministru kabineta lēmums nekavējoši jāceļ priekšā Saeimai.

63. Ministriem, ja ari viņi nav Saeimas locekļi, un ministru pilnvarotām atbildīgām valsts amata personām ir tiesība piedalīties Saeimas un tās komisiju sēdēs un iesniegt papildinājumus un pārlabojumus pie likumprojektiem.

5. nodaļa.
Likumdošana.

64. Likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā ari tautai šinī Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros.

65. Likumprojektus var iesniegt Saeimai Valsts Prezidents, ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputati, kā ari šinī Satversmē paredzētos gadījumos un kārtībā viena desmitā daļa vēlētāju.

66. Saeima ikgadus pirms saimnieciskā gada sākšanās lemj par valsts ienākumu un izdevumu budžetu, kuŗa projektu tai iesniedz ministru kabinets.

Ja Saeima pieņem lēmumu, kurš saistīts ar budžetā neparedzētiem izdevumiem, tad lēmumā jāparedz ari līdzekļi, ar kuŗiem segt šos izdevumus.

Pēc budžeta gada notecēšanas ministru kabinetam jāiesniedz Saeimai apstiprināšanai norēķini par budžeta izpildīšanu.

67. Saeima lemj par valsts bruņotā spēka lielumu miera laikā.

68. Visiem starptautiskiem līgumiem, kuŗi nokārto likumdošanas ceļā izšķiramus jautājumus, nepieciešama Saeimas apstiprināšana.

69. Valsts Prezidents izsludina Saeimā pieņemtos likumus ne agrāk kā septītā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmā dienā pēc to pieņemšanas. Likums stājas spēkā četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, ja likumā nav noteikts cits termiņš.

70. Valsts Prezidents izsludina pieņemtos likumus šādā kārtā: „Saeima (resp. tauta) ir pieņēmusi un Valsts Prezidents izsludina šādu likumu: (likuma teksts)".

71. Septiņu dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā, Valsts Prezidents motivetā rakstā Saeimas priekšsēdētājam var prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu. Ja Saeima likumu negroza, tad Valsts Prezidents otrreiz ierunas nevar celt.

72. Valsts Prezidentam ir tiesība apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem. Viņam likuma publicēšana ir jāaptur, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Šīs tiesības Valsts Prezidents vai viena trešā daļa Saeimas locekļu var izlietot septiņu dienu laikā, skaitot no likumu pieņemšanas Saeimā.
Šādā kārtā apturētais likums nododams tautas nobalsošanai, ja to pieprasa ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Ja augšminēto divu mēnešu laikā šāds pieprasījums neienāk, tad pēc šī laika notecēšanas likums ir publicējams. Tautas nobalsošana tomēr nenotiek, ja Saeima vēl reiz balso par šo likumu un ja par ta pieņemšanu izsakās ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem deputatiem.

73. Tautas nobalsošanai nevar nodot budžetu un likumus par aizņēmumiem, nodokļiem, muitām, dzelzceļu tarifiem, kaŗa klausību, kaŗa pasludināšanu un uzsākšanu, miera noslēgšanu, izņēmuma stāvokļa izsludināšanu un tā izbeigšanu, mobilizaciju un demobilizaciju, kā ari līgumus ar ārvalstīm.

74. Saeimā pieņemto un septiņdesmit otrā panta kārtībā apturēto likumu var atcelt tautas nobalsošanā, ja balsošanā ir piedalījusies vismaz puse no visiem balsstiesīgiem.

75. Ja Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu pieņem likuma steidzamību, tad Valsts Prezidents nevar prasīt šāda likuma otrreizēju caurlūkošanu, to nevar nodot tautas nobalsošanai un tas ir izsludinams ne vēlāk kā trešā dienā pēc tam, kad prezidents pieņemto likumu saņēmis.

76. Satversmi Saeima var grozīt sēdēs, kuŗās piedalās vismaz divas trešdaļas Saeimas locekļu. Pārgrozījumus pieņem trijos lasījumos ar ne mazāk kā divu trešdaļu klātesošo deputatu balsu vairākumu.

77. Ja Saeima grozījusi Satversmes pirmo, otro, trešo vai sesto pantus, tad šādi pārgrozījumi, lai tie iegūtu likuma spēku, ir nododami tautas nobalsošanai.

78. Ne mazāk kā vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesība iesniegt Valsts Prezidentam pilnīgi izstrādātu Satversmes grozījumu projektu vai likuma projektu, kuŗu Prezidents nodod Saeimai.

Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozījumiem pēc satura,
tad tas ir nododams tautas nobalsošanai.

79. Tautas nobalsošanai nodotie Satversmes pārgrozījumi ir pieņemti, ja tiem piekrīt vismaz puse no visiem balsstiesīgiem.

80. Tautas nobalsošanā var piedalīties visi Latvijas pilsoņi, kuŗiem ir balsstiesība Saeimas vēlēšanās.

81. Laikā starp Saeimas sesijām ministru kabinetam ir tiesība, ja neatliekama vajadzība to prasa, izdot noteikumus, kuŗiem ir likuma spēks. Šādi noteikumi nevar grozīt Saeimas vēlēšanu likumu, tiesu iekārtas un procesa likumus, budžetu un budžeta tiesības, kā ari pastāvošās Saeimas laikā pieņemtos likumus, tie nevar attiekties uz amnestiju, valsts kases zīmju emisiju, valsts nodokļiem, muitām, dzelzceļa tarifiem un aizņēmumiem un tie zaudē spēku, ja nav vēlākais trīs dienas pēc Saeimas nākošās sesijas atklāšanas iesniegti Saeimai.

6. nodaļa.
Tiesas.

82. Likuma un tiesas priekšā visi pilsoņi ir vienlīdzīgi.

83. Tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti.

84. Tiesnešus apstiprina Saeima un viņi ir neatceļami. Tiesnešus pret viņu gribu var atcelt no amata vienīgi uz tiesas sprieduma pamata. Ar likumu var noteikt vecumu, ar kuŗa sasniegšanu tiesneši atstāj savu amatu.

85. Latvijā pastāv zvērināto tiesas uz sevišķa likuma pamata.

86. Tiesu var spriest tikai tie organi, kuŗiem šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzētā kārtībā. Kaŗa tiesas darbojas uz sevišķa likuma pamata.

7. nodaļa.
Valsts kontrole.

87. Valsts kontrole ir neatkarīga koleģiala iestāde.

88. Valsts kontrolierus ieceļ un apstiprina amatā tādā pat kārtībā, kā tiesnešus, bet tikai uz noteiktu laiku, kurā viņus var atcelt no amata vienīgi uz tiesas sprieduma pamata. Valsts kontroles iekārtu un kompetences nosaka sevišķs likums.

J. Čakste,
Satversmes Sapulces presidents.

R. Ivanovs
Satversmes Sapulces sekretars.